

Hanuliak, Milan

Osídlenie Žitného ostrova z pohľadu stredovekej archeológie

Archaeologia historica. 1982, vol. 7, iss. [1], pp. 97-102

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/139390>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20240904

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Osídlenie Žitného ostrova z pohľadu stredovekej archeológie

MILAN HANULIAK

Na dosiaľ nebývalom rozmachu našej vednej disciplíny sa nemalou mierou podieľa i regionálne orientované bádanie. Okrem iných možností umožňuje dopracovať sa k detailnejšiemu obrazu osídlenia sledovaním známych lokalít v kontinuálnom slede a vo vzájomnej spätosti v geograficky uzavretých oblastiach.

Jednou z takýchto uzavretých oblastí Slovenska je Žitný ostrov. Je to geograficky zaujímavé územie a osobitá jednotka v Podunajskej nížine s rozlohou 1600 km². Ohraničuje ho Dunaj, Malý Dunaj a Váh. I napriek významnej polohe v rámci Slovenska stojí žiaľ táto oblasť na okraji nášho záujmu. Pri pokuse o rekonštrukciu tamojšieho stredovekého osídlenia nás nedostatočná pramenná báza núti vychádzať z konfrontácie skromných výsledkov archeologického bádania a poznatkov pomocných vedných disciplín. Iba touto cestou možno dospieť k objektívnejšiemu obrazu osídlenia a zaujať stanovisko ku dvom protirečivým názorom. Jeden z nich predstavuje Žitný ostrov za málo obývaný v dôsledku nepriaznivých hydrologických pomerov (Křížek 1937, s. 418). Druhý názor, sledujúci osídlenie priamočiaro a plynulo bez dynamických zmien, je v konečnom dôsledku protichodný. Z prehodnotenia možných pracovných postupov, k vytvoreniu konkrétnejšieho obrazu o stredovekom osídlení popri nedostatočnej pramennej báze vyplýva, že tu treba vychádzať zo vzájomnej konfrontácie poznatkov o geografickom prostredí, charakteru a špecifik predchádzajúceho osídlenia s poznatkami archeologickej, historickej vedy a jazykovedy.

Pri pokusoch rekonštrukcie osídlenia treba mať na pamäti, že smerom do minulosti mala závislosť ľudí na okolitom prostredí stúpajúcu úroveň. Príroda modelujúca geografické prostredie pôsobila na osídlenie celou škálou vplyvov, ktoré tu nemožno zhodnotiť. Rozhodujúcu úlohu však zohrávalo podnebie, pôda s jej zložením, hydrografické pomery, čiže štruktúra povrchu. Na Žitnom ostrove bola významná, viac ako inde, koexistencia a úzka naviazanosť hydrografických a pôdných pomerov. Z hydrografických činiteľov si najväčšiu pozornosť zasluhuje Dunaj. Po vyústení z Devínskej brány vstupuje do rozsiahlej znížiny. Stráca na rýchlosti a transportnej sile. Časť materiálu ukladá, vytvára mohutný agradačný val a široké pásmo s celou sústavou bočných a mŕtvych ramien v okolí (Lukniš—Plesník 1961, s. 42). Dunaj a Malý Dunaj s geologickou stavbou reliéfu Podunajskej nížiny majú hlavný podiel na vysokej úrovni spodnej vody, vystupujúcej do výšky 120 cm od dnešného povrchu. Uvedené fakty boli hlavnou príčinou, prečo malo prostredie Žitného ostrova v minulosti zamokrený až močaristý charakter. Náorne to dokumentuje mapa rytca W. Heyerpecka z r. 1594 (*Vera et accurata Descriptio Insulae Comariensis in Hungariae*), kde sú zakreslené rozsiahle močiare v okolí dneš-

ného Čalova, tvoriace spojku medzi Dunajom a Malým Dunajom. Aj na mape A. F. Marsigliho (Danubius Pannonico Masicus z r. 1726) vidieť v tejto oblasti rad súvislých močarín. V takomto prostredí sa vo väčšej miere vyskytujú tvrdé, ťažko obrábateľné soľné pôdy, vyžadujúce špeciálne obrábanie i hnojenie. Pre nízku úrodnosť bývajú obhospodarované ako pasienky. V prostredí stagnujúcich vôd a vysokej úrovne spodnej vody sa vyskytujú ťažké oglejené pôdy s nepriaznivým vzdušným režimom, takisto nevhodné k poľnohospodárskemu obrábaniu (Lukniš—Plesník 1961, s. 23—24). Vplyvu podnebia pri formovaní životného prostredia na Žitnom ostrove nemožno pripísať veľký význam. Výnimkou by azda bol časový úsek 10.—13. stor., ktorý možno nazvať mokrym obdobím. Vtedajšie podnebie sa líšilo od dnešného kontinentálneho celkovou nestálosťou počasia, teplými zimami, napadnutím snehu uprostred leta, mrazmi i koncom mája, bohatšou zrážkovou činnosťou (Kučera 1974, s. 109). V tomto období treba preto rátať s oveľa rozsiahlejším zamokrením Žitného ostrova ako vo vrcholnom a neskorom stredoveku.

Stručné poznámky k životnému prostrediu nie sú uvedené samoučelne. Ich prostredníctvom sa môžeme zamýšľať nad ekonomickými vzťahmi tu žijúceho spoločenstva ľudí i štruktúrou osídlenia (Snášil 1974, s. 139). V súlade s tým treba na Žitnom ostrove predpokladať poľnohospodársku výrobu za hlavný zdroj obživy stredovekého človeka. Hojný výskyt menej kvalitných pôd, vhodných zväčša na pasenie dobytka, zvyrazňuje vysoký podiel živočíšnej výroby nad rastlinnou. I objem rastlinnej výroby bol z dnešného hľadiska podstatne odlišný. Človek dlho zápasil so záplavami i zamokrenosťou Žitného ostrova, kým sa z jeho územia nestala úrodná nížina ako ju poznáme dnes. Obilie sa sem muselo dovážať ešte v 16.—18. stor. (Lednár 1954, s. 25). Zmena v pomeroch nastala až v priebehu 19. stor., keď sa začali systematickejšie budovať protipovodňové hrádze a odvodňovacie kanále. Realizáciou týchto prác sa napríklad v dolnej časti Žitného ostrova zväčšila plocha ornej pôdy od r. 1876 do r. 1926 o 70 % (Lednár 1955, s. 541). Rozsiahle vodné plochy i samotný Dunaj utvárali priaznivé podmienky pre rozvoj rybolovu. Táto forma ako doplnkový, v prírodných podmienkach aj ako jeden z hlavných druhov obživy, mohla mať masovejšiu základňu. Mohutný a pomerne pravidelný tok Dunaja umožňoval využívať tieto danosti na pohon mlynov na spodnú vodu a s nimi spojeného zamestnania určitej skupiny ľudí. Priame doklady pochádzajú napríklad z Hamuliakova (Súpis pamiatok 1968, s. 388).

K dokresleniu osídlenia počas praveku prispievajú palynologické expertízy. V období subboreálu dokladajú na Žitnom ostrove menšie ostrovčeky rôznej veľkosti, ktoré často menili svoj tvar. Boli zalievané i odplavované vodou, zanikali a vznikali nové. Človek prišiel do tohto prostredia v neolite. Žil usadlým spôsobom na miestach v blízkosti vodných tokov, kam nesiahali záplavy. Sídliacke nemali trvalý charakter. V spôsobe obživy prechádzali ľudia postupne od rybárstva a lovu k chovu dobytka a pestovaniu plodín. Takýto stav možno predpokladať i v dobe bronzovej a železnej keď bol Žitný ostrov stále podvodnený s prevahou mŕtvych ramien a zaplavovaných miest s lužnými lesmi. V tejto dobe sa osídlenie pomaly posúva pozdĺž ramien do vnútrozemia ostrova a sústreďuje sa na väčších suchších plochách, vhodných na trvalé osídlenie a pestovanie plodín (Krippelová 1967, s. 53, 59—60). S touto načrtnutou líniou priestorovo a časovo korešponduje situácia, zachytená na mapách jednotlivých epoch (Žudel 1980, s. 106—113). Neveľké množstvo lokalít názorne dokumentuje zlomkovitosť a značné medzery v našich doterajších vedomostiach. Na ich základe možno iba zaznamenať náznaky výskytu koncentrácií osídlenia v tomktorom období. V neolite je osídlený iba juhovýchodný

cíp Žitného ostrova západne od Komárna. V eneolite sú zasa lokality rozložené juhovýchodne od Dunajskej Stredy. V dobe bronzovej sa predpokladá osídlenie celého Žitného ostrova s koncentráciou severne od Dunajskej Stredy a v západnej časti ostrova. Temer rovnaká je situácia v dobe halštatskej a laténskej. Z doby rímskej sú známe sídliská, nálezy mincí a iných pamiatok v okolí Gabčíkova, Dunajskej Stredy a západne od Komárna. V tomto období záujem o Žitný ostrov rastie v dôsledku dlhotrvajúceho sporu o priebeh rímskeho limesu (Křížek 1937, s. 418—432). Zhrnujúci pohľad na rozloženie osídlenia zachytáva výskyt koncentrácií v nevelkom cípe západne od Komárna a v západnej časti Žitného ostrova v širšom okolí Šamorína, Gabčíkova, Dunajskej Stredy.

Predpokladom k úspešnému prekonaniu problémov, spojených s rekonštrukciou štruktúry osídlenia na Žitnom ostrove, bolo zorientovanie sa v tamjších hydrologicko-geografických osobitostiach determinovaných existenciou dvoch charakterovo odlišných geomorfologických regiónov s deliacou čiarou východne od Dunajskej Stredy (Lukniš—Mazúr 1959, s. 161n). V západnej časti, ktorá je v priemere vyššia ako východná, sa nachádza od dôb prehistorických intenzívne osídľovaná plocha v tvare kosodžníka s vrcholmi v Bratislave, Šamoríne, Dunajskej Strede a Zlatých Klasoch (Krippelová 1967, mapa 2). I v rámci tohto územia sa vyskytujú intenzívnejšie osídľované partie v širšom okolí Dunajskej Stredy a pozdĺž starého dunajského agradačného valu, sledujú starú komunikačnú spojnicu Dunajskej Stredy s Bratislavou (Lukniš—Plesník 1961, s. 43). Značná hustota osád je i na mladšom agradačnom vale, po ktorom vedie ďalšia komunikácia spájajúca Dunajskú Stredu so Šamorínom. Uvedené plochy sú najvyššie položené v rámci celého Žitného ostrova, no aj tu možno v stredoveku doložiť niekoľko desiatok menších i väčších vodných plôch, do ktorých sa odvodňovacími kanálmi zhromažďovala voda z okolia (Sedák — ústne). Intenzívne stredoveké osídlenie tu nepriamo dokladajú malé katastrofe obcí, často veľmi nepravidelných tvarov. Značná koncentrácia osídlenia, doklady intencionálnej činnosti ľudí na odvodňovaní povrchu, vhodná štruktúra povrchu a bonity pôdy úzko súvisia s intenzívnejšou formou rastlinnej výroby ako so základným, resp. prevažujúcim spôsobom obživy. Východná časť Žitného ostrova je nižšie položená. Sieť obcí je tu i v dnešnej dobe riedka, ich katastrofe sú rozsiahle. V tejto oblasti s menšou sídliskovou hustotou, značnou zamokrenosťou územia a s ňou spojenou zníženou bonitou pôdy treba uvažovať o prevažujúcej živočíšnej výrobe nad rastlinou. Zachytená sieť sídlisk v západnej časti ostrova po Dunajskú Stredu, je z hľadiska východzieho bodu kolonizačného impulzu spojená s okolím Bratislavy. Sieť sídlisk v juhovýchodnom cípe ostrova a v úzkom pruhu pozdĺž Dunaja kolonizačne zasa súvisí najskôr s okolím Komárna.

Obraz osídlenia Žitného ostrova sa čiastočne doplnil v súvislosti s akciou záchranu pamiatok v oblasti výstavby Sútavu vodných diel na Dunaji. Naša pozornosť sa sústredila najmä na pridunajské územie západnej časti ostrova, kde sa v roku 1978 započalo so stavebnými prácami. Hlavný dôraz sa, z hľadiska potreby, položil na prieskumnú činnosť. Počiatočné výsledky ukázali, že klasické metódy identifikácie lokalít, založené na prieskume a pozorovaniach terénu, neprinesli očakávané výsledky. Zisťovacie výkopové práce na nepatrných vyvýšeninách boli negatívne. Tieto terénne útvary vznikli najskôr pri budovaní siete odvodňovacích kanálov a rôznych melioračných prácach. Sledovanie zmien meandrujúceho dunajského koryta neprineslo výsledky adekvátne vynaloženej námahe. V jeho blízkom okolí, kde treba so zmenami rátať, sa nenašli žiadne doklady trvalejšieho osídlenia.

Pri zhromažďovaní podkladov k prieskumnej činnosti sa s úspechom použili pramene písomného charakteru. Najstaršie historické osídlenie je nimi priamo doložené Zoborskou listinou. Týka sa obcí Čilízska Radvaň a Medveďovo (Marsina 1961, s. 166). Doklady o ďalšom predkOLONIZAČNOM OSÍDLENÍ SÚ SPORADICKÉ. Zaznamenávajú okolo troch desiatok lokalít. Z nich 8 zaniklo a zvyšok pretrval do súčasnosti. Významnejšie spomedzi nich sú: Dobrohošť so sakrálnou stavbou sv. Juraja (Wenzel 1867, s. 48), Malinovo s vodným kastelom (Sedlák 1968, s. 448, 451), Rovinka (Szentpétery 1923, s. 25, 58) kde počiatky osídlenia možno v 2. polovici 10. stor. doložiť pohrebiskom (Pavúková 1962, s. 657n), Šamorín (Szentpétery 1930, s. 645—650). Obdobie po tatárskom vpáde sa nesie v znamení čulej kolonizácie Žitného ostrova. V tomto období sa dosiahla zhruba dvojtretinová hustota osídlenia. Odrazom tohto mohutného kolonizačného impulzu je sieť dedinských tehlových sakrálnych stavieb pozdno-románskeho, resp. prechodného štýlu. Niektoré z nich majú polygonálne apsidy, čiže sú v podstate ranogotické. Vybudované boli v pomerne krátkom časovom úseku 2. polovice 13. stor. Sú to sakrálné stavby v Kalinkove (dnes zaniknutá stavba prekrytá telesom protipovodňovej hrádze), Hamuliakove, Rohovciach, Šamoríne-Šamote, Moste na Ostrove a Štvrtku na Ostrove (Ipolyi 1859, s. 128n). Do tejto skupiny patria zrejme i sakrálné stavby z Holíc (Pamiatky 1963, s. 48) a Mierova (Mencl 1937, s. 313). Otázne je zariadenie zaniknutej sakrálnej stavby so sídliskovým celkom z 2. polovice 13. stor., ktorá sa dnes nachádza na ostrove obmývanom bočnými dunajskými ramenami v katastri obce Čilistov (Ipolyi 1859, s. 132). Sakrálna stavba zo Šamorína je od dosiaľ uvedených stavieb staršia. Chronologicky ju možno dať do súvisu so sakrálnou stavbou v Dobrohošti a zaniknutou stavbou sv. Juraja, situovanou so sídliskovým celkom do katastra dnešnej obce Báč (Szentpétery 1930, s. 645). Sakrálna stavba sa na základe indícií nachádza v centrálnej časti starého cintorína. Neúspešne sa skončili pokusy identifikovať v teréne sídliskový celok súvisiaci s ňou, podobne ako tomu bolo v obciach Hamuliakovo, Kalinkovo, Šamorín. Tieto osady sa zaiste nachádzali pôvodne niekde v blízkom okolí sakrálnych stavieb, kde sa stopy po nich intenzívnym osídlením zničili. Výnimkou je lokalita Rokovce a Šamorín-Šamot, kde sa v roku 1979 podarilo odkryť časť osady s objektami chronologicky korešpondujúcimi so sakrálnou stavbou (Hanuliak—Zábojník 1980, s. 193—201). Ešte väčší význam majú dva objekty z polovice 12. stor., dokladajúce tu osídlenie už pred tatárskym vpádom a vybudovanie sakrálnej stavby v jestvujúcej osade. Iné dva, interpretované ako ľahké objekty so strechou šiatrového typu znova nadhadzujú možnosť zamyslieť sa nad možnosťou sezónneho obývania takýchto objektov v príhodnom ročnom období (Habovštiak 1961, s. 479). Charakter objektov i keramického inventára so zločkami hlinených kotlíkov zo 14.—15. stor. ich umožňujú spojiť s nestálym spôsobom života, ktorému by v ekonomickej sfére zodpovedal chov dobytká. Osobitné postavenie v južnej oblasti strednej časti Žitného ostrova má okolie Gabčíkova. Z neznámej polohy katastra obce pochádzajú súčasti garnitúry opaskových kovaní z 8. stor. (Čilinská 1960, s. 837). V okolí sa sústreďujú slovanské názvy vodnej siete (Sedlák — ústne). I názov severnejšie ležiacej obce Vrakúň je slovanský. V katastri Gabčíkova je písomnými prameňmi doložených niekoľko zaniknutých osád, ktoré sa v teréne nepodarilo zachytiť (Hanuliak 1980, s. 107). Aj v známej polohe Mohyla (Stanislav 1948, s. 92) sa ani viackrát opakovaným prieskumom nezistili žiadne okolnosti, ktoré by sa mohli dať do súvisu s jej názvom. V období 14.—16. stor. zachytávame na Žitnom ostrove malý nárast počtu lokalít. Predchádzajúca dynamičnosť sa v ďalšom procese vývoja osídlenia odzrkadľuje v narastaní, resp. znižovaní

jednotlivých sídliskových celkov, ich posune alebo zániku (Habovštiak 1973, s. 224—225). Rušivo do tohto procesu zasiahla turecká okupácia. Na niektorých sídliskách (Šamorín-Šamot, Rohovce) zaznamenávame dočasný zánik osídlenia. V Rohovciach bola dedina obnovená nie v pôvodnej polohe vôkol sakrálnnej stavby, ale juhovýchodne od nej. Z obdobia protitureckých bojov máme na Žitnom ostrove dve menšie vojenské pevnosti. Prvou je Csillagvár v katastri obce Janíky (Drenko 1970, s. 40—41) a druhou Földvár v katastri Kollárova (Súpis pamiatok 1968, s. 61). Obe sú si príbuzné svojou dispozíciou, funkciou, datovaním i polohou na pravom brehu Malého Dunaja.

Podklady ku štúdiu stredovekého osídlenia poskytuje aj historická jazykoveda. Istým východiskom ku sledovaniu pomerov na Žitnom ostrove v predkolonizačnom období, s prihliadnutím na etnický faktor, je práca J. Stanislava (1948). Dôležité sú najmä poznámky spojené s prvým impulzom osídľovania. Oproti starším názorom (Ipolyi 1859, s. 26; Chalaoupecký 1923, s. 165; Šmilauer 1932, s. 8—10) dokladá účasť slovanského etnika na kolonizácii tohto územia, pred príchodom maďarského živlu i napriek tomu, že slovanská nomenklatúra tu nie je sústredená do súvislejších a rozsiahlejších územných celkov.

Predchádzajúcich pasážach načrtnutý obraz stredovekého osídlenia na Žitnom ostrove je, i napriek použitiu všetkých dostupných prameňov, z hľadiska potreby nedostatočný. Treba však kriticky priznať, že je adekvátny nášmu doterajšiemu záujmu. Ďalšiu prácu, vedúcu k odstráneniu bielych miest v mozaikovitom obraze osídlenia, treba vidieť iba v intenzifikácii našej činnosti v tejto oblasti.

Zoznam použitej literatúry

- Čilinská, Z.: Nové nálezy z neskorej doby avarskej na jz. Slovensku. Archeologické rozhledy 12, 1960, s. 834—841.
- Drenko, Z.: Pevnosť v Janíkoch. Vlastivedný časopis XIX, 1970, s. 40—41.
- Habovštiak, A.: Príspevok k poznaniu našej nížinatej dediny v XI.—XIII. storočí. Slovenská archeológia IX, 1961, s. 451—481.
- Habovštiak, A.: Stredoveké zaniknuté sídliská ako predmet historickoarcheologického výskumu. Slovenská archeológia XXI, 1973, s. 221—226.
- Hanuliak, M.: Výskumy z obdobia stredoveku na trase výstavby Sústavy vodných diel na Dunaji. Archaeologia Historica 5, Brno 1980, s. 193—207.
- Hanuliak, M.: Výsledky prieskumu na trase výstavby Sústavy vodných diel na Dunaji. AVANS 1978, Nitra 1980, s. 107—109.
- Chalaoupecký, V.: Staré Slovensko. Bratislava 1923.
- Ipolyi, A.: Csallóköz műemlékei. Archeologiai Közlemenyek 1, 1859, s. 23—173.
- Krippelová, T.: Vegetácia Žitného ostrova. Biologické práce SAV III/2. Bratislava 1967.
- Křížek, F.: Limes romanus na Žitném ostrově. Bratislava X, s. 418—432.
- Kučera, M.: Slovensko po páde Veľkej Moravy. Bratislava 1974.
- Lednár, F.: K dejinám Žitného ostrova a jeho poľnohospodárstva. Naša veda 1, 1954, s. 23—27.
- Lednár, F.: Vývoj a rozvoj závlahových meliorácií na Žitnom ostrove. Pôdohospodárstvo 1, 1955, s. 536—547.
- Lukniš, M.—Mazúr, E.: Geomorfologické regióny Žitného ostrova. Geografický časopis 11, 1959, s. 161—206.
- Lukniš, M.—Plesník, P.: Nížiny, kotliny a pohoria Slovenska. Bratislava 1961.
- Marsina, R.: K problematike najstarších zoborských listín. Zb. FFUK — Historica XIV, 1963, s. 135—170.
- Mencl, V.: Stredoveká architektúra na Slovensku. Praha—Prešov 1937.
- Pamiatky západoslovenského kraja. Bratislava 1963.

- Pavúková, V.: Belobrské pohrebisko v Rovinke, okres Bratislava-vidiek. Archeologické rozhledy 14, 1962, s. 657—677.
- Sedlák, V.: Ústne informácie za ktoré mu na tomto mieste ďakujem.
- Sedlák, V.: Príspevok k architektúre stredovekých hradov na západnom Slovensku. Monumentorum tutela — Ochrana pamiatok 4, Bratislava 1968, s. 423—445.
- Snášil, R.: Životní prostředí vesnických sídlišť 10.—15. století v ČSR. Archaeologia Historica 1, Brno 1976, s. 139—144.
- Stanislav, J.: Slovenský juh v stredoveku. Martin 1948.
- Súpis pamiatok na Slovensku 1, 2. Bratislava 1968.
- Szentpétery, I.: Az Árpádházi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke. I—II, Budapest 1923—1930.
- Šmilauer, V.: Vodopis starého Slovenska. Praha—Bratislava 1932.
- Wenzel, G.: Codex diplomaticus Arpadiensis continuatus, I—XII, Budapest 1860 až 1874.
- Žudel, J.: Vývoj osídlenia a územnej organizácie IX, 1980, s. 106—120.

Zusammenfassung

Die Besiedlung der Insel Žitný ostrov (Schüttinsel) im Lichte der Archäologie

Die Insel Žitný ostrov ist ein interessantes geographisches Gebiet der Donau-niederung. Trotz seiner bedeutsamen Lage im Rahmen der Slowakei steht es noch immer im Schatten des wissenschaftlichen Interesses. Bei der Rekonstruktion der Besiedlung der Insel Žitný ostrov hat man von den Kenntnissen der natürlichen Verhältnisse auszugehen. Die Hauptursache der starken Durchfeuchtung und des hohen Grundwasserspiegels war seit jeher die Donau und die geologische Tektonik des Reliefs der Donauniederung. Mit diesen Umständen hängt das häufige Vorkommen wenig qualitätvoller Böden zusammen, die sich zum Anbau von Feldfrüchten kaum eignen. Wir setzen deshalb voraus, daß sich die Bevölkerung dieses Gebiets vor allem durch Viehzucht ernährt hat, während die Landwirtschaft seltener vorkam, und dies eher im Westteil der Insel Žitný ostrov, wo besserer und weniger durchfeuchteter Boden vorhanden war. Der Fischfang mochte besonders an der Uferzone der Insel einen Nebenzweig der Ernährung vorgestellt haben. Der umfassende Blick auf die vorzeitliche Besiedlung hält Ballungen im Westteil der Insel bis Dunajská Streda fest. Auch die mittelalterliche Besiedlung konzentrierte sich auf diesen Landstrich und bindet sich während der Kolonisation an die Umgebung von Bratislava und Komárno (Abb. 1, 2). Das Siedlungsbild wurde durch archäologische Rettungsforschungen am Donau-Wasserwerk ergänzt, wobei auch die Ausnützung schriftlicher Quellen eine willkommene Hilfe bot, denen es zu verdanken ist, daß die Besiedlung vor der Kolonisation in großen Zügen erfaßt werden konnte. Um die Mitte des 13. Jahrhunderts begann in dieser Hinsicht ein starker Aufschwung, von dem eine Gruppe sakraler Ziegelbauten in Kalinkovo, Hanuliákovo, Šamorín-Šamot, Rohovec, Most na Ostrove und Štvrtok na Ostrove, vielleicht auch in Holice, Mierov und Čistilov spricht. In Šamorín-Šamota fanden auch Geländeuntersuchungen statt, die den Teil einer abgekommenen Siedlung freilegten. Ein anderes interessantes Gebiet ist die Umgebung von Gabčíkovo, wo die Anfänge der Besiedlung in das 8. Jahrhundert fallen.